

[B] **VERZET TEGEN GEBEURTENISPROZA.
TWEË ROMANS VAN ARIE STORM**

Wie James Woods veelbesproken essay-in-boekvorm *How Fiction Works* (2008) leest, komt daar met één boodschap uit: *who owns the words?* Het is een mantra die door het hele boek klinkt, een schuldvraag die elke schrijver zich moet stellen bij elk woord dat hij op papier zet. Volgens de Britse criticus komt literatuur pas tot leven wanneer de woorden op de bladzijdes uitsluitend kunnen toehoren aan het personage dat ze denkt of uitspreekt. De schrijver en zijn personage vallen samen, ze hebben dezelfde stem. Als ze daarentegen zo gestileerd of zo plat zijn dat ze vloeken met de belevingswereld van het personage (een kind dat als een hoogleraar klinkt; of een hoogleraar als een bouwvakker), dan creëert dat frictie: de woorden horen niet toe aan het personage, en dus wijzen ze de lezer op de schrijver, wat weer de illusie van fictie verstoort. Wie bezit de woorden?

Bij het lezen van de nieuwste romans van Arie Storm, James Woods vaste vertaler, komt een soortgelijke vraag in je op, maar dan net iets anders: wie bezit de meningen? *Who owns the opinions?* De denkende kracht op de bladzijdes van *Luisteren hoe huizen ademen* (2013) en *Maans stilte* (2015) is August Voois, schrijver, literair criticus, docent creatief schrijven, radiocommentator. August houdt zoveel van literatuur dat hij het alleen voor zichzelf wil houden, en dus klaagt hij non-stop: op redacteurs die steeds dommer proza uitgeven, op de lezers die dat domme proza voor Echte Literatuur aanzien, op tv- en radiopresentatoren die van elk boek een vrolijk, liefst autobiografisch verhaaltje willen maken, op bestsellers, op middelmaat, op begrijpelijkheid: “Mensen schreven liever dan ze lezen, maar als ze lezen, dan wilden ze boeken lezen die ze zelf zouden kunnen schrijven. En de boeken die ze zelf zouden kunnen schrijven vertelden over hun ellende, in de vorm van een bekentenis, altijd in de vorm van een bekentenis. (...) De allerslechtsten waren in zekere zin de allerbesten.”

Het is goed mogelijk dat deze meningen toehoren aan August Voois. Hij is immers een man in de marge, iemand voor wie het succes nooit is weggelegd. Cultuurpessimisme als rancuneleer, zeg maar. Maar het zijn ook de meningen van Arie

Storm zelf, zoals hij ze tenminste in interviews en recensies regelmatig formuleert: je krijgt altijd het gevoel dat iets of iemand Storm ooit ergens diep in zijn onderbewustzijn het Nero-befehl heeft ingefluisterd; alles bij hem is verbrande aarde. Daar komt bij dat August Voois behept is met alle documentaire kenmerken van Arie Storm: getrouwd met een redactrice van een voorname uitgeverij, een jonge dochter, criticus bij *Het Parool*, baantjes bij de Vrije Universiteit (VU) en de TROS Nieuwsshow.

Het probleem met deze meningen is dat ze zo letterlijk zijn, in romans die verder zo fantastisch zijn. In *Luisteren hoe huizen ademen* manifesteert dat fantastische zich als Voois door een soort wormgat terugvalt in de tijd, naar zijn jeugd in de Schilderswijk in Den Haag; in *Maans stilte* wordt hoogleraar Eddie Maan, Voois' gehate baas, dood aangetroffen in de centrale lift op de VU, waarna zijn lichaam mysterieus verdwijnt. Deze gebeurtenissen klinken wellicht spectaculair, maar Storm schrijft ze redelijk onderkoeld, wat geamuseerd, op en gebruikt ze als manieren om juist lichtvoetig en subtiel te onderzoeken welke gebeurtenissen in een leven doorslaggevend zijn, hoe ze ons vormen, welke herinneringen bewaard blijven, ondanks alles, en welke niet.

In elk opzicht detoneren Voois'/Storms meningen met dat lichtvoetige onderzoek. Want de meningen zijn zo subtiel als een houwitser. Over een van de gastschrijvers op de VU (onmiskkenbaar

Arie Storm, Foto Vincent Mentzel.

Ronald Giphart) merkt hij op dat hij “evenzogoed inmiddels een kale kop, een onderkin en een niet te missen bril had gekregen”. En dat herhaalt hij in vrijwel dezelfde woorden nog drie keer. Over een bijzonder hoogleraar (Elsbeth Etty) zegt hij simpelweg: “Als een schichtige roofvogel blikte ze om zich heen. Een gier. Een oude hoer die vergeefs wachtte op een klant.” Over de presentatoren van een populair zaterdag radioprogramma (Mieke van der Weij): “Het radioprogramma werd gepresenteerd door een man die deed of hij nooit een boek las en een vrouw die op haar beurt juist de indruk probeerde te wekken dat ze altijd alles las en alles wist. Het werkte, want de gemiddelde luisteraar dacht dat de man heel dom was en de vrouw heel slim. In werkelijkheid was het precies andersom.”

Who owns the opinions? En wat doen ze er toe? Want wat verwijt hij Giphart: dat hij oud is geworden? Dat worden we allemaal. Welke onvergeeflijke fout heeft Van der Weij gemaakt: dat ze een programma presenteert voor de TROS, een omroep waar je nu eenmaal de verplichting hebt een beetje vrolijk te doen? En Etty: tja, zelfs op voetbaltribunes weten ze nog wel originelere, meer literaire manieren om iemand uit te schelden.

De meningen passen misschien bij Voois, maar ze wijzen nadrukkelijk naar Storm. Het zijn smetvlekken op wat twee van de origineelste romans van de laatste jaren zijn, waarin Storm een redelijk uniek literair programma ontvouwt. In *Luisteren hoe huizen ademen* vraagt Voois zich vanaf de eerste zin af: “Het verleden, wat moet je ermee?” Hij ziet dat om zich heen iedereen zijn of haar verleden gebruikt om er literatuur van te bakken. Wanneer hij zelf middels het wormgat naar zijn verleden terugkeert, ziet hij vooral dingen die hij niet begrijpt: zijn zus die staat te huilen in de tuin, de buurman die zijn vader honderd gulden geeft. Er lijkt een geheime symboliek in die beelden te zitten, maar hij ziet niet wat. Hij weet niet waarom zijn zus huilt, of waar de honderd gulden voor is. De beelden zitten in zijn hoofd, “zonder einde, zonder begin. Als een spiraalnevel van melk die zich ontvouwt in een koffiekop en er niet uit weg kan komen.”

Het alledaagse krijgt zo haast een mystieke lading. “Vrijwel iedereen stelt zich voor dat hij een centrum heeft, een kern, de plek waar zijn of haar ziel zetelt.” Dat centrum wordt gevuld door hele en

halve herinneringen, door dingen die je weet, maar ook dingen die je vergeten bent. Alles bij elkaar vormen ze je ziel. In zekere zin verzet Storm zich tegen gebeurtenisproza, om het even zo te noemen: romans die draaien om een gebeurtenis, de oorzaken, de gevolgen. Het leven is complexer dan dat, suggereert Storm. In *Maans stilte* diept hij dit thema verder uit. Professor Maan lijkt te zijn vermoord, Voois is beoogd verdachte en als zijn vrouw Alice (verschillende hoofdstukken zijn vanuit haar standpunt geschreven) thuiskomt en hem voor het raam ziet staan, denkt ze: ja, hij zou het inderdaad nog wel eens gedaan kunnen hebben. En tegelijkertijd beseft ze: ik houd van hem. Zelfs een moord hoeft nog geen doorslaggevende gebeurtenis te zijn. Ze denkt aan zijn spullen, zijn boeken, hoe hij ruikt: dat weegt zwaarder.

Luisteren hoe huizen ademen en *Maans stilte* zijn twee kleine, episodische romans, waarvan je je zomaar zou kunnen voorstellen dat er nog vijf vervolgdelen komen. En kom maar op: want hoewel ze klein zijn, hebben de romans een grote intensiteit. Ze moeten laten zien wat het betekent om te leven; om al een leven met je mee te dragen en nog een leven tegemoet te gaan. August Voois heeft een vrouw, een dochter, een werktafel, boeken – midden in al zijn hatelijkheid is hij perfect gelukkig, door alle kleine dingen, niet de grote. Storm zet dat wonderlijk subtiel en invloedend neer.

JOOST DE VRIES

ARIE STORM, *Maans stilte*, Prometheus, Amsterdam, 2015, 160 p; *Luisteren hoe huizen ademen*, 2013, 159 p.